

Jan Bauer

ROŽMBERKOVÉ - PRVNÍ PO KRÁLI

Dramatické osudy pánů z Růže

Publikování
ČAS

Edice Český ČAS

Jan Bauer

ROŽMBERKOVÉ – PRVNÍ PO KRÁLI

Dramatické osudy pánů z Růže

Edice Český ČAS

Jan Bauer

**ROŽMBERKOVÉ
– PRVNÍ PO KRÁLI**

Dramatické osudy pánů z Růže

Copyright © Jan Bauer, 2014

Editor © Josef Pepson Snětivý, 2014

Cover & Layout © Nakladatelství ČAS, Alena Laňková, 2014

© Nakladatelství ČAS, 2014

ISBN 978-80-7475-063-2

Pozvání do kraje

Přijměte, prosím, pozvání do dávné minulosti kraje, který nás okouzluje svou malebností, zachovalostí a krásou své přírody a také mnohostí historických památek. Pojděte s námi do jižních Čech! Vydáme se do končin, které rozděluje stříbrná stužka Vltavy a kterým dodnes vévodí symbol pětilisté růže. Zatímco v Českém Krumlově, Rožmberku a Třeboni je to růže červená, v Jindřichově Hradci zlatá. Budeme si vyprávět o Vítkovcích, o tom, jak přišli sem, do jižních Čech, a zanechali v tomto kraji svou nesmazatelnou stopu. Ponoříme se do hlubin minulého času, kdy se tu objevil dvořan druhého českého krále Vladislava jménem Vítek, ovládl zdejší končiny a rozdělil je mezi své syny, aby je dále vzdělávali, měnili hluboké hvozdy na pole a pastviny a na místě močálů zakládali rybníky. Dodnes se můžeme setkávat s jejich dílem, ať budeme s úžasem procházet českokrumlovským či třeboňským zámekem, ať se budeme kochat renesanční nádherou Kratochvíle u Netolic, malým střípkem Itálie přeneseným na český jih, ať budeme obdivovat romantické ruiny Helfenburku nebo Landštejna, či se zasníme na hrázi Rožmberka či Hejtmana nebo se nadýcháme historie na prachatickém náměstí. To všechno a ještě mnohem víc nám tu zanechaly rody honosící se erbem pětilisté růže.

Co o této pyšné šlechtě víme? Jistě, leccos bychom vykutali ze své paměti, z četby i někdejších hodin dějepisu. Vždyť kdo by neznal ctižádostivého milence královny Kunhuty Záviše z Falkenštejna? Kdo by neslyšel o nešťastné Perchtě z Rožmberka, která prý dodnes za měsíčních nocí v bílém šatě prochází sály a komnatami zámku svého dávno vymřelého rodu? Kdo by v koutku duše neobdivoval renesančního frejře a veselého kumpána pana Voka? Jenže jací doopravdy tito lidé byli? Nestavíme náhodou své znalosti na pouhých pověstech? Jak to přišlo, že páni z Růže zmizeli v propadlišti dějin, ačkoliv byli nejmocnějším a také nejbohatším českým rodem, který by si právem mohl říci o korunu královskou? A zrazovali sami české krále, nebo jim vždy stáli věrně po boku jako například mladý Jindřich II. z Rožmberka, jenž padl hrdinnou smrtí ve službách slepého krále Jana Lucemburského u Kresčaku?

Pojďme si nyní povídat, jak tomu ve skutečnosti bylo, pojďme rozprávět o historii Rožmberků a pánů z Hradce. Byť si leckdy budeme muset i trochu zaspekulovat, protože staré listiny a kroniky nedochovaly vše, co bychom rádi věděli a zdi hradů, zámků a starobyklých měst už nepromluví. Budeme při tom procházet tou divukrásnou, jakoby zasněnou krajinou jižních Čech, kterou básník Ladislav Stehlík oprávněně nazval „zemí zamýšlenou“.

Praotec Vítek a dělení růží

Nedaleko přehradní hráze lipenského jezera směrem k nepříliš vzdáleným rakouským hranicím, v nadmořské výšce 1032 metrů, nalezneme ruiny nejvýše položeného českého hradu, zvaného Vítkův hrádek nebo také Vítkův kámen. Z nevelkého sídla se do dnešních dnů dochovala především mohutná obytná věž o rozměrech 14 krát 17,5 metru, která z Vítkova hrádků činí, jak připomíná kastelolog Tomáš Durdík, „typickou ukázkou hradu donjonového typu“. Jeho název nás pak neomylně přivádí k Vítkovcům, rozrodu, z něhož povstali všechny rody s erbem pětilisté růže. Podle legend právě toto, v klínu lesů tak romanticky položené sídlo představuje jejich kolébku. Anežka Svobodová, za kterýmžto jménem se skrývá již zesnulý historik Milan Švankmajer, tvrdí ve své knize Petr Vok:

„...Právě zde ... musíme hledat prapůvodní sídlo Vítkovců – Vítkův hrádek... Nevíme ani, kdy tento hrad ... vznikl. Jeho počátky upadly v běhu věků zcela v zapomenutí. Mnohé však napovídá již jeho název. V jižních Čechách jsou pouze dvě místa, v jejichž původním raně-středověkém názvu se objevuje jméno Witig – Vítek. Je to jednak Třeboň (Witigenawe – Vítkův luh – odtud německé Wittigau), a jednak toto dnes již zapomenuté sídlo, které má pěkný český název – Vítkův hrádek (ve středověkých listinách Witigauzn). Jeho

vznik spadá snad do doby počátků českého státu. Spolu s tím, jak se v 11. a 12. století konsolidovala situace v českém státě a Vítkovci (ovládající rozsáhlé oblasti jižních Čech) se objevují mezi prvními rádci pražského knížete, posouvá se jejich zájem blíže ke středu Čech. Vítkův hrádek ztrácí svůj význam a stává se postupně jednou z mnoha tvrzí, jimiž Vítkovci chránili své území...“

Nemá cenu zastírat, že se autor předcházejících řádků mýlí a omlouvá ho snad jen to, že jeho hlavní odbornou oblastí byly dějiny Ruska. Označení Vítkova hrádku či Vítkova kamene jako kolébky Vítkovců má však letité kořeny, které vyhovovaly romantickým představám 19. století, jak o tom svědčí román Vítek (v německém originále Witiko) slavného rakouského spisovatele Adalberta Stiftera, rodáka z Horní Plané. Začtème se do řádků, v nichž líčí založení tohoto hradu praotcem rodu Vítkem:

„Zrána stanoveného dne vykročil z Frymburka průvod a stoupal vysokým lesem. Za ním se táhlo mnoho lidí a mnoho jiných blížilo se ke Svatému Tomáši ze všech stran. Vítkova družina, dospěvši ke studni, spatřila, že je les kolem dokola vykácen. Na zeleném trávníku byl postaven oltář. Stála tam i řada lavic a stolů, sbitých z prken.

Farář z Plané sloužil. Po bohoslužbě požehnal a vysvětil místo, kde měl stát hrad. Poté se chopiv lopaty, kterou mu podali, v místě, kde měly být kopány základy pro hradní zdi, vyrýpl ze země kus drnu. Po něm popadl lopatu Lubomír, Rovno, Výhon z Prachatic a Děť z Větrné. Naposled i Vítek...“

Ve skutečnosti se všechno odehrálo poněkud jinak. Vítkův hrádek nad osadou Svatý Tomáš nezbudoval praotec rodu Vítek, ale pravděpodobně až někdy po roce 1250 jeden z jeho potomků Vítek z Načeradce nebo také z Krumlova. Jak podotýká historička Dobroslava Menclová, postavením tohoto hradu chtěli Vítkovci „... zajis-

Romantické zobrazení ruin Vítkova hrádku

tit bezpečné spojení se svými lenními statky v Horních Rakousích a vytvořit správní středisko nových vesnic, zakládaných od konce 13. století na obou stranách hranic. Zde tedy nešlo o panské sídlo, ale o obydlí vilica či Pflegera, hospodářského správce panských vesnic a statků.“

Jmenovitě je však Vítkův hrádek či Vítkův kámen zmiňován teprve v roce 1347 po smrti Petra I. z Rožmberka. V dotyčné zprávě se píše, že tento Rožmberk „in Witigesteyn“, přesněji řečeno ve vesnici Svatý Tomáš v podhradí, „založil kostel ke cti Těla Kristova“.

Ale kde máme hledat skutečného praotce rodu, respektive přesněji rozrodu, tedy Vítka? Za ním se musíme vydat do neklidné doby přemyslovských knížat. „Časně středověký velmož, součást elity

Čechů, závislý na vůli knížete a propůjčených beneficiích, se měnil v dědičnou pozemkovou šlechtu," píše o proměnách oné knížecí doby historik Josef Žemlička. „Nejprve se to zdařilo těm, kteří se po generace pohybovali v blízkosti knížat, rotovali v úřadech, byli tvůrci dvorské politiky, závisely na nich osudy Přemyslovců.“ Takovýmto příslušníkem zemské elity byl i Vítek, jehož známe s přídomkem – z Prčice. V roce 1169 je vůbec poprvé zmiňován v listinných pramenech jako stolník, truksas druhého z korunovaných českých králů Vladislava I. (jako knížete Vladislava II.).

Tento Přemyslovec usedl na knížecí stolec v roce 1140. O sedm let později vyrazil Vladislav po boku francouzského krále Ludvíka VI., římského krále Konráda III. a dalších křesťanských panovníků a velmožů na druhou křížovou výpravu do Svaté země. České knížectví zatím svěřil do správy svému bratrovi Děpoltovi I. Výprava však pro různé obtíže do Palestiny vůbec nedorazila. Vladislav II. se na zpáteční cestě setkal v Konstantinopoli s byzantským císařem Manuelem I. a v Kyjevské Rusi navázal přátelské styky s tamním knížetem Izjaslavem II. Mstislavičem. Vladislavovy nepřítomnosti v zemi zatím využil druhorozený syn bývalého knížete Soběslava I. Soběslav II., který žil v cizině. Ve snaze zmocnit se trůnu vpadl v létě 1147 do Čech, ale Děpolt I. ho u Zdic zajal a uvěznil na hradě Přimda.

Po smrti Konráda III. v roce 1152 byl novým římským králem zvolen Fridrich I. Barbarossa. Už tři roky nato vyrazil do Říma, kde byl korunován na císaře. Severoitalský Milán se však proti novému císaři postavil a Barbarossa hledal spojence, který by mu pomohl město pokořit. V červnu 1156 se ve Würzburgu obrátil s žádostí o podporu na českého knížete Vladislava II. a slíbil mu za to královský titul. Dva roky na to, 11. ledna 1158, byl na říšském sněmu

v Řezně Vladislav II. jako druhý český vládce skutečně prohlášen králem. Poté osobně se svým vojskem doprovázel císaře na tažení proti Milánu. Češi se mimořádně vyznamenali a v boji prý vynikl chrabrostí především jejich panovník. Jak je zaznamenáno v Letopise tzv. kanovníka vyšehradského, „Vladislav, král český, skvoucí se ve svém odění, útočí se svým vojskem na první šik Milánských, probodl veskrz kopím samotného jejich vůdce a praporečníka Dacia, ten proboden tam padl... Od hodiny večerní až do ranního svítání trvá bitva. Milánští poraženi couvají za hradby, když jich bylo mnoho zabito a zajato...”

První obléhání Milána v roce 1158 sice skončilo smírem, ale 8. září Barbarossa opět vlastnoručně korunoval Vladislava na krále. Český panovník přitom v rámci Svaté říše římské zaujal co do postavení hned druhé místo za císařem. Češi se zúčastnili i dalších dvou tažení Fridricha Barbarossy proti Milánu, a to v letech 1161 a 1162. Při třetím tažení byl Milán konečně dobyt a následně pobořen. Král Vladislav se odtud vrátil ověnčen slávou a s podílem na kořisti ve výši 1.000 hřiven stříbra a zlata. Navíc mu císař udělil i nový erb. Místo dosavadní černé plaménkové orlice na stříbrném poli získal stříbrného lva ve skoku na červeném poli. Dalšího polepšení tohoto erbu, tedy zdvojení lvího ocasu, jak ho známe ze současného státního znaku, dosáhl zřejmě až Vladislavův syn Přemysl Otakar I.

Italské tažení je spojeno s několika pověstmi o chrabřích činech českých bojovníků, kteří si zde vysloužili svůj šlechtický erb. Podle jedné z nich Milánští na ústupu strhli všechny mosty přes širokou řeku Addu a Češi nevěděli, jak by se v pořádku i se svými koňmi a zbraněmi dostali na druhý břeh. Už se zdálo, že tažení předčasně skončí, ale dva odvážní mladíci z českého vojska, a to Odolen ze Strážovic a Bernart ze Soběslavi, vyjeli hledat brod. Nakonec se

Vítek z Prčice, ilustrace ke Stifterově románu Vítek

oba rychle pustili do divokých vln, které s nimi zmítaly, až se chvíli zdálo, že jistojistě utonou. Leč štěstí jim přálo, najednou jejich koně pocítili pod kopyty pevnou zem a brzy nato oba úspěšně vyjeli na protilehlý břeh. Odtud pak zavolali na ostatní ze svého tábora a hned se celé české vojsko pustilo do vody v místech, kam jim Odolen ukazoval. Král Vladislav I. pak oba mladíky pasoval na rytíře, bohatě je obdaroval a udělil jim za jejich čin erby. Odolen měl právo nosit na stříbrném poli klikatý modrý pruh značící řeku, který pak používali jeho potomci Pětipeští z Chýš. Bernart dostal erb se zlatým kaprem, upomínající na to, že si ve vodě řeky Addy počínal

jako kapr. Tento znak pak měli Hodějovští z Hodějova na památku statečného činu svého předka.

Jiná pověst praví, že české vojsko převedli přes řeku tři bratři, kteří pak za odměnu dostali erb se třemi kapry. Tento znak po nich zdědili Bechyňové z Lažan a Žejdlicové ze Šenfeldu. Jenže zatímco Bechyňové mívali kapry červené, Žejdlicové zase zlaté.

Také při samotném dobývání Milána čeští bojovníci mimořádně vynikli. Jako první se po žebříku až na vrchol městských hradeb vyšplhal rytíř z hradu Poděbrady a král Vladislav II. mu za to udělil erb se zlatým žebříkem na modrém poli. Když později za vlády Přemysla Otakara II. museli potomci tohoto rytíře opustit své statky v Polabí, vystavěli si nový hrad v jižních Čechách zvaný Choustník a podle něho si říkali pánové z Choustníka.

Jedním z prvních, kdo při jednom z výpadů pronikli do města Milána, byl prý rytíř Ješek z Pardubic. Srdnatě projížděl na koni ulicemi a žádný z Vlachů ho nedokázal zastavit. Každého, kdo se mu postavil, svým mečem srazil. I nabral si ve městě mnoho drahocenné kořisti, ale to už na něj jeho druhové volali, že král nařídil ustoupit. Jenže Ješek se nechtěl pobraných věcí vzdát, a vrátil se proto pomaleji než ostatní. Milánští už stahovali mříž v městské bráně a český rytíř se chtěl na poslední chvíli ještě protáhnout ven z města. Bylo však už pozdě. Těžká mříž se skřípěním spadla těsně za ním a rozpúlila jeho koně. Ješkovi nezbylo než hodit ranec s kořistí na záda a vrátit se do ležení v dešti milánských šípů pěšky. Když to spatřil král Vladislav II., udělil mu na památku této události erb, na němž je vyobrazena polovina koně. Od té doby používali tento erb páni z Pardubic.

Je možné, že se tažení proti Milánu ve službách krále Vladislava I. zúčastnil i Vítek, praotec rozrodu Vítkovců. Nemáme o tom sice žádný bezprostřední důkaz, nicméně právě na válečném tažení se

mohl dostat do královy blízkosti a vysloužit si jeho přízeň. Dvorská funkce truksase čili stolníka totiž už v té době neznamenal, že dotyčný snad pouze přísluhoval králi u stolu. Z někdejších služebníků se stávali skuteční vykonavatelé panovnické moci, výkonní královští úředníci. Odměnou jim byl majetkový zisk a sociální vzestup.

O tom, že Vítek nebyl jen pouhým služebníkem a měl zřejmě zkušenosti z válečného tažení proti Milánu, svědčí i skutečnost, že ho král Vladislav I. v letech 1172 až 1173 podvkrát pověřil diplomatickým jednáním s císařem Fridrichem I. Barbarossou. Vždyť jediné na výpravě do severní Itálie se Vítek mohl s císařem seznámit a zřejmě si získat jeho důvěru. Jak jinak si máme vysvětlit, že byl pro tuto diplomatickou misi ze všech dvořanů vybrán právě on?

Jednání to nepochybně byla velmi choulostivá, protože český král se tehdy dopustil osudného politického omylu a nyní se snažil zažehnat jeho následky. V roce 1172 se totiž Vladislav bez předchozí konzultace s císařem vzdal trůnu ve prospěch svého syna Bedřicha, čímž porušil stařešinský řád, podle nějž se měl českým vládcem stát nejstarší žijící Přemyslovec, a také právo českých velmožů na volbu panovníka.

Následky na sebe nedaly dlouho čekat. Už v září 1173 byl Bedřich na říšském sněmu v Hermsdorfu sesazen Fridrichem Barbarossou, který zároveň přikázal, aby byl z vězení na hradě Přimda propuštěn už dříve zmíněný Přemyslovec Soběslav II. a uveden na knížecí stolec jako právoplatný vládce. Vítko se kupodivu tato změna panovníka příliš nedotkla. Třebaže se o něm vědělo, že podporoval Vladislava syna Bedřicha, za panování Soběslava II. si udržel dvorský úřad stolníka a dokonce byl jmenován kastelánem v Kladsku, tedy knížecím správcem zdejšího kraje. Sesazený kníže Bedřich se v té době zdržoval na císařském dvoře. Vždyť co kdyby se císaři ještě hodil?

Ta chvíle opravdu přišla. V roce 1178 projevil Fridrich Barbarossa nespokojenost se slabou vládou Soběslava II., přezdívaného „kníže sedláků“, a udělil Čechy v léno právě Bedřichovi. Ovšem zbytek nechal na něm s tím, že si knížectví vlastními silami dobude zpět. Bedřich tedy vytáhl do války a přidávali se k němu jeho věrní včetně Vítka. V první bitvě, která se odehrála 23. ledna 1179 u Loděnic nedaleko Berouna, zvítězil Soběslav II. a zahnal Bedřicha na útek. O čtyři dny později však došlo na dohled z Pražského hradu na opačném břehu Vltavy v místech, kde je dnes ulice Na bojišti, ke druhé bitvě. Tentokrát Bedřicha podpořil dosavadní Soběslavův spojenec, znojemský údělný kníže Konrád Ota, a výsledek byl zcela opačný. Pokud jde o Vítka, v první bitvě sice padl do zajetí, ale po vítězství u Prahy se šťastně dostal na svobodu. Nyní se Bedřich se stal znovu knížetem a poražený Soběslav II. musel uprchnout do ciziny, kde o rok později zemřel.

Jenže Bedřich byl panovníkem slabým a dosti neoblíbeným. Slavný dějepisec František Palacký o něm výstižně napsal: „Dělal se hrdým a tvrdým, moci v sobě nemaje.“ Bedřichovo nejisté postavení se projevilo hned koncem ledna 1179, kdy došlo k volbě nového pražského biskupa. Místo knížete tehdy vystoupila jeho manželka kněžna Alžběta, dcera uherského krále Gejzy II., a přes odpor českého duchovenstva prosadila na biskupský stolec svého kaplana Valentina. Mezi zemskými předáky to tehdy vyvolalo značnou nevoli.

V létě 1182 už vypukla otevřená vzpoura proti Bedřichově vládě. Kníže musel opustit Čechy a znovu hledat útočiště na císařském dvoře. Na jeho místo byl zvolen znojemský údělný kníže Konrád Ota. Do českých poměrů tehdy velmi brutálně zasáhl císař Fridrich Barbarossa. Nemohl totiž připustit, aby jím dosazený vládce byl vyhnán ze země. Proto od Českého knížectví odtrhl Moravu, kterou

podřídil přímo sobě, a zřídil v ní markrabství, do jehož čela postavil Konráda Otu. V samotných Čechách pak potvrdil jako knížete vypuzeného Bedřicha.

Vítek v krizové situaci opět zachoval Bedřichovi věrnost. Potvrzuje to skutečnost, že v letech 1184 a 1185 máme ve spojení s jeho jménem poprvé doložen predikát „z Prčice“. Není však zcela jasné, zda zdejší tvrz a s ní spojenou osadu kníže Vítkovi daroval, nebo zda se jednalo o Vítkovo dědictví po předcích.

Z půdorysu Prčice je patrné, že v té době touto osadou procházela obchodní stezka spojující Prahu a jižní Čechy. První zdejší tvrz (postupně byly zbudovány tři na různých místech a nakonec zámek) byla podle výsledků dosavadních archeologických průzkumů postavena spolu s románským kostelem sv. Vavřince na terénním ostrohu, v nejvyšším místě Prčic. Vlastní tvrz se nacházela na konci tohoto ostrohu, západně od kostela. Předpokládá se, že nejméně ve spodní části byla postavena z kamene, kdežto vrchní patro bylo roubené. Z tvrze vedl přímý vchod do patra kostelní věže, která nepochybně měla i obranný charakter. Někteří historikové předpokládají, že ji dal zbudovat právě Vítek z Prčice, a to ještě před rokem 1179.

V roce 1184 povstal proti knížeti Bedřichovi jeden z jeho početných přemyslovských příbuzných Václav II. Bedřich ho porazil jen s pomocí vojska rakouského vévody Leopolda Babenberského, kterému za to přenechal část Vitorazska na jižním pomezí Čech. Ve stejném roce přichází na český jih také Vítek z Prčice, který se stává kastelánem na zeměpanském hradě Práchni nedaleko Horažďovic, tedy jakýmsi zástupcem knížete pro jižní Čechy. V této souvislosti dostal od knížete Bedřicha za své věrné služby rozsáhlou oblast zdejších, v té době nepřiliš osídlených pomezních hvozďů. Právě tento velkorysý dar založil pozemkové bohatství rozrodu Vít-

kovců. Zároveň s ním získal kontrolu nad šumavskými obchodními stezkami, po nichž hlubokými pralesy putovala do Čech alpská sůl.

Podle jedné z odvážných hypotéz by Vítkovci měli být potomky Slavníkovců a své erbovní znamení pětিলisté růže by převzali od druhého pražského biskupa, sv. Vojtěcha Slavníkovce. O jeho otci Slavníkovi, který zemřel v roce 981, Kosmas ve své Kronice české mj. píše: „Sídlem tohoto znamenitého knížete byla Libice, ležící v místě, kde řeka Cidlina tratí své jméno, ústíc do volnějšího toku Labe. Knížectví jeho mělo tyto hranice: na západ proti Čechám potok Surinu a hrad, ležící na hoře, jež slove Oseka, při řece Mži. Rovněž na jižní straně proti Rakousům tyto pomezí hrady: Chýnov, Dúdleby a Netolice až doprostřed hvozdu...“ Autoři této hypotézy soudí, že když Slavníkovci ovládali oblast jižních Čech, mohl být Vítek z Prčice jejich potomkem.

Ve skutečnosti však knížeti Slavníkovi ani jeho synům nepatřilo v jižních Čechách žádné hradiště, a to proto, že Chýnov, Doudleby či Netolice v jejich době ještě nestály. Kosmas jen uváděl jména přemyslovských hradišť, které v časech, kdy psal svou kroniku, strážily důležité zemské stezky vedoucí z Podunají do nitra Čech. Sám Vítek dokonce přišel do jihočeské oblasti, jak už jsem uvedl, až v roce 1184.

Rok poté poslal kníže Bedřich na Znojensko svého nevlastního bratra Přemysla Otakara I. se silným vojskem, „rozhněván na Konráda Moravského jednak pro starou křivdu, že se pokusil před třemi roky vyhnati ho z království, jednak pro zcizení Moravy“. Na podzim pak znovu vpadli na Moravu Bedřich společně s Přemyslem. V jejich vojsku byl jistě i věrný Vítek z Prčice. V krvavé bitvě u Loděnic (což je jistě zvláštní shoda jmen míst, kde došlo ke dvěma významným rodinným bitvám) mezi Moravským Krumlovem a Po-

hořelicemi se 10. prosince utkali s vojskem Konráda Oty. V patrně jediné bitvě mezi Čechy a Moravany v historii byli Moravané poraženi a na bojišti tehdy zůstaly čtyři tisíce mrtvých.

V roce 1186, jak píše letopisec a opat milevského kláštera Jarloch, „Konrád trápením zmoudřel a vida, že nemůže klást odpor vévodovi Bedřichovi a Čechům, prostřednictvím dobrých lidí přišel k němu do Knína a stali se dobrými přáteli“. Ve Starém Kníně u Dobříše uznal Konrád Ota Bedřichovu vládu za příslib nástupnictví. Bedřich tak znovu připojil Moravu k Čechám a zrušil její přímou závislost na Svaté říši římské. Markrabství však zůstalo zachováno.

V následujícím roce Fridrich Barbarossa opět zasáhl do českých poměrů, když Bedřichova bratrance, pražského biskupa Jindřicha Břetislava, učinil zlatou bulou říšským knížetem, a vyňal ho tak z podřízenosti českému knížeti. Přes toto další ponížení zachoval Bedřich císaři věrnost a hodlal se po jeho boku zúčastnit třetí křížové výpravy. V průběhu příprav však 25. března 1189 zemřel. Po něm se na knížecím stolci vystřídali Konrád Ota, Václav II., Přemysl Otakar I. a nakonec další z „povedené přemyslovské rodinky“, pražský biskup Jindřich Břetislav. Přemysl Otakar I. se pak sice do čela země vrátil, ale toho se už praotec Vítek z Prčice nedočkal a zemřel neznámo kterého dne v roce 1194.

Ještě před svou smrtí rozdělil svůj rozsáhlý jihočeský majetek mezi své potomky. Podle pověsti, která je zaznamenána na rozměrných obrazech na zámcích v Jindřichově Hradci, Třeboni a Českém Krumlově (jde o romantické kopie olejomalby z poloviny 16. století) získal nejstarší Vítkův syn Jindřich hrad Hradec, po něm nazvaný Jindřichův, a znak se zlatou pětilistou růží na modrém poli, druhorozený Vilém obdržel Landštejn a Třeboň a stříbrnou růží na červeném poli, třetí Smil dostal Stráž nad Nežárkou a Bystřici a modrou

Vítek z Prčice rozděluje jižní Čechy mezi své syny, kopie známého obrazu ze 16. století, kterou uvidíte hned na několika jihočeských zámcích

růži ve zlatém poli, čtvrtý Vok, Vítkův nejmilejší syn, obdržel Krumlov a Rožmberk a zdědil i otcův erb – červenou růži na stříbrném poli. A konečně pátý syn Sezima byl sice levoboček, ale i na něho Vítek pamatoval. Předal mu hrad a město Ústí, po něm nazvané Sezimovo, a do erbu dal tentokrát černou růži, snad se tou barvou otec kál za hřích mimomanželské lásky, na stříbrném, podle některých tvrzení dokonce zlatém poli. Tak všichni bratři dostali každý svůj díl jihočeského panství a nadále i po Vítkově smrti žili svorně a spokojeně vedle sebe v bratrské lásce.

Takto koncem 16. století zaznamenal pověst o dělení růží rožmberský knihovník a kronikář Václav Březan. Ve skutečnosti rozdělil Vítek z Prčice své panství mezi své čtyři syny a následně na ně navazující čtyři rody následovně: Jindřich byl zakladatelem rodu pánů